

بلندمدت اهمیت خداشناسی را که اساس دین و اخلاق و زندگی پویای فردی و اجتماعی بر آن استوار است، تبیین و انگیزه‌های دینی را در دانش‌آموزان و معلمان تقویت کرد.

کلیدواژه‌ها: شیوه موفق تدریس، جذب دانش‌آموزان، تدریس.

شیوه موفق تدریس و جذب دانش‌آموزان
یکی از روش‌های جذب دانش‌آموزان به مباحث دینی، استفاده از شیوه‌های هنری است.

«انتقال سخن قوی، محتوای متقن و بیان نافذ به مخاطب، مستلزم استفاده از شیوه‌های هنری، تسلط بر مخاطب از لحاظ روحی و روانی و بهره گرفتن از شرایط زمان و مکان است». (مقام معظم رهبری)

اهمیت دوران کودکی و نوجوانی در شکل‌گیری شخصیت و تربیت‌پذیری انسان به اندازه‌ای است که پیامبر گرامی اسلام (ص) فرموده است: «فراگیری علم در کودکی همچون نقشی است که بر سنگ حک شود».

آموزش و پرورش که وظیفه تربیت کودکان و نوجوانان را برعهده دارد، موظف به انجام فعالیت‌های زیادی است که یکی از مهم‌ترین آن‌ها خوشایندسازی محیط آموزشی و ایجاد رغبت در دانش‌آموزان برای تربیت و یادگیری است. این مهم بیش از هر چیز با بهره‌گیری از قالب‌ها و واسطه‌های جذب هنری قابل دستیابی است. براساس کلام معصوم (ع) که فرمودند: «خداوند زیبا و دوستدار زیبایی است»، می‌توان گفت، حس «زیبادوستی» در فطرت انسان قرار دارد. از این طریق می‌توان بسیاری از گرایش‌های اخلاقی و دینی را در دانش‌آموزان پرورش داد و آن‌ها را متوجه مکارم انسانی کرد. یکی از نعمت‌هایی که خداوند به همه انسان‌ها داده است، استعداد هنری است که به‌طور طبیعی باید مانند هر استعداد دیگری پرورش یابد و در جهت رشد و تعالی و پرورش دینی و اخلاقی کودکان و نوجوانان به کار گرفته شود.

شیوه موفق تدریس و جذب دانش‌آموزان

صاعده اسماعیلی
هنرستان کار دانش نور

اشاره

در طول تاریخ اسلام الگوها و شاخص‌های فراوانی وجود داشته که همه توان و تلاش خود را در زمینه‌های دینی، علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی برای خدمت به بندگان خدا صرف کرده‌اند.

آنچه مسلم است، برای آشنا کردن مخاطبان با سیمای راستین قرآن کریم، نهج البلاغه و دیگر آثار متون گران‌سنگ فرهنگی و دینی و پیروی از پیامبر خدا (ص) و اهل بیت عصمت و طهارت «علیه السلام» و بزرگان دین مبین اسلام، به‌عنوان الگو و اسوه، باید شیوه‌ها و روش‌هایی را به کار برد که آنان را مجذوب کنند. در این راستا، وزارت آموزش و پرورش با در اختیار داشتن میلیون‌ها نفر دانش‌آموز و همکار فرهنگی که قشر وسیع و تأثیرگذار جامعه محسوب می‌شوند، بستر بسیار مناسبی است که می‌توان از طریق آن و با طراحی و برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت و

مسئولیت نخبگان فرهنگی در عرصه هنر دینی و استفاده از آن در جهت اهداف تربیتی و دینی، از دو منظر قابل بررسی است: اول اینکه در این روزگار، عوامل پلید کفر و استکبار با بهره‌گیری از اندیشه‌های شیطانی خود برای محو ارزش‌های دینی و اسلامی به کار افتاده‌اند و در این راه از ابزار هنر به بهترین وجه استفاده می‌کنند. ما نیز برای مقابله با آن‌ها باید از همین حربه و ابزار ارزشمند و مؤثر استفاده کنیم.

دیگر اینکه بهترین راه برای حفظ ارزش‌های اسلامی و نشان دادن اعتقادات و باورهای دینی در قلب و دل کودکان و نوجوانان، استفاده از هنر و به‌کارگیری این ابزار مؤثر در تعلیم و تربیت است، زیرا «دین» و «هنر» هر دو ریشه در فطرت انسانی دارند و از کشش‌های درونی برخوردارند. حس زیباپرستی و جمال‌خواهی در فطرت انسان، عاملی بسیار قوی است که دبیران با استفاده از آن می‌توانند رغبت و گرایش دانش‌آموزان را به مباحث دینی افزایش دهند.

شناخت و استفاده از شیوه‌های کارآمد و اثرگذار در حوزه علوم دینی، یکی از مهم‌ترین وظایف هر نخبه فرهنگی است. اکنون جا دارد این ابزار قدرتمند و کارآمد را بهتر بشناسیم و از امکانات آن بیشترین بهره را بگیریم، زیرا فرهنگ تهاجمی غرب از این جاذبه‌ها استفاده کرده است، حواس ظاهری و تمایلات شهوانی مخاطبان، به‌ویژه جوانان را مورد توجه قرار داده و قصد نابود کردن بنیادهای وجودی و فکری آن‌ها را دارد. در حالی که در فرهنگ و هنر تربیتی و دینی ما، توجه به زیبایی از نوع «جمیل» و «جمال» که با «کمال» معنوی انسان همراه است، مدنظر قرار می‌گیرد و نگاه تربیتی به هنر را تفسیر و تأویل می‌کند؛ چون «هنر دینی» هنری است که بتواند احساسات پاک، فطری و اصیل انسان را برای رسیدن کمال معنوی از طریق زیبایی و زیندگی دنبال کند و با نفوذ از طریق احساس و «چشم سر» به «چشم دل» و از آن طریق «بصیرت» و «معرفت» نزدیک شود.

یکی دیگر از شیوه‌های موفق تدریس و جذب دانش‌آموزان به درس دین و زندگی، پاسخ‌گویی به پرسش‌های مذهبی یا مشاوره‌ای دینی نوجوانان است. در این خصوص باید به این نکات توجه کنیم:

۱. گوش کردن هشیارانه به پرسش‌ها

۲. درک دقیق پرسش‌ها

۳. پاسخ «نمی‌دانم»، هنگامی که پاسخ پرسشی را نمی‌دانیم.

چنانچه امیرمؤمنان(ع) فرمود: «قول لا اعلم نصف

العلم (غررالحکم، ۴۸): این که بگویی نمی‌دانم، نیمی از دانش است.»

۴. درنگ در پاسخ‌گویی

از امام علی(ع) نقل شده است: «من اسرح فی الجواب، لم یدرک الجواب (غررالحکم، حدیث ۸۶۴۰): کسی که در پاسخ‌گویی شتاب کند، به پاسخ درست دست نمی‌یابد.»

۵. دوری از رفتارها و پاسخ‌های اضطراب‌آلود

در حدیثی از امیرمؤمنان علی(ع) می‌خوانیم: «اذا ازحجم الجواب، خفی الصواب (نهج‌البلاغه، حکمت ۲۴۳): هنگامی که پاسخ‌ها زیاد و در هم شوند، حق مخفی می‌ماند». در تاریخ آمده است که وقتی پیامبر اکرم(ص) سخن می‌گفت، میان کلماتش فاصله بود و اگر کسی می‌خواست می‌توانست آن کلمات را بشمارد و سخن آن حضرت را به خاطر بسپارد. چه خوب است که ما نیز از این شیوه پیامبر(ص) پیروی کنیم و پاسخ صحیح خود را در قالب جملاتی متین و شمرده ارائه دهیم.

۶. پاسخ نگفتن هنگام دل‌مشغولی

امیرمؤمنان علی(ع) حتی فردی را که کفشش تنگ است و به همین دلیل آزرده خاطر است، از داشتن فکر و نظر درست محروم می‌داند (امالی طوسی: ۵۱۴).

زمانی که تنگ بودن کفش، آدمی را از ارائه نظر درست محروم می‌سازد، تکلیف پاسخ‌هایی که در زمان سردرد و بی‌حوصلگی و ناراحتی ارائه می‌شود روشن است.

۷. بازگویی پرسش با زبان ساده

رسول خدا(ص) فرموده‌اند: «حسن السؤال نصف‌العلم» (تحف‌العقول، ۵۶): خوب پرسیدن نیمی از دانش است.

۸. پاسخ‌گویی پس از اندیشه مطالعه

اگر با مطالعه، پاسخ بهتر و جامع‌تری می‌توان ارائه داد، در پاسخ‌گویی شتاب نکنید. رسول خدا(ص) فرموده‌اند: «لا ناه من الله والعجله من الشیطان: (کنز‌العمال، حدیث ۵۶۷۴): درنگ از خدا و شتاب‌کاری از شیطان است.»

۹. پاسخ‌گویی در حد اندیشه‌ها

رسول خدا(ص) فرموده‌اند: «ما گروه پیامبران، فرمان گرفته‌ایم که با مردم به اندازه عقل‌هایشان سخن بگوییم» (کافی، جلد ۱: ۲۳).

با درک ظرفیت ذهنی دانش‌آموزان، پاسخ خود را ارائه کنید و بدانید که اگر مثال‌ها و استدلال‌ها در حد توان عقلی آنان باشد، در بیشتر موارد، پاسخ را می‌پذیرند.

۱۰. یادآوری پاسخ‌های گوناگون

شناخت و استفاده از شیوه‌های کارآمد و اثرگذار در حوزه علوم دینی، یکی از مهم‌ترین وظایف هر نخبه فرهنگی است. اکنون جا دارد این ابزار قدرتمند و کارآمد را بهتر بشناسیم و از امکانات آن بیشترین بهره را بگیریم

را وزن کنی، بر دیگری فزونی نیابد» (اصول کافی، ج ۲: ۶۷).

در پایان، پس از تحلیل دقیق و عمیق پرسش در گفت‌وگویی سازنده، پرسشگر را به آرامش و آسودگی کامل برسانید و علاوه بر پاسخ‌گویی به سؤال او، گره‌های نهفته در آن را نیز باز کنید.

نتیجه‌گیری

در نهایت، مسئولان فرهنگی باید آستین همت بالا بزنند و با شناخت دقیق انواع هنرها و مجهز شدن به مهارت‌های لازم برای بهره‌گیری بهتر از آن‌ها، از این ابزار قدرتمند برای ابلاغ و پیاده کردن ارزش‌های متعالی دینی و تربیتی مورد نظر خود سود بجویند، که اگر جز این باشد، راهزنان تعلیم‌وتربیت بر آن‌ها پیشی خواهند گرفت و ضمن به ابتدال کشاندن این هنرها، به اهدافی شوم خواهند رسید.

پیام‌های دینی و تربیتی و هر نوع محتوای مورد نظر، اگر با جاذبه‌های هنری همراه باشد، موفقیت اثربخشی آن‌ها چند برابر می‌شود و به نیکوترین شکل و ماندگارترین حالت بر جان و دل دانش‌آموزان اثر خواهد گذاشت. به امید آن روز

اگر یک پرسش پاسخ‌های گوناگونی دارد، بهتر است این نکته را به پرسشگرمان یادآور شویم. البته نیاز نیست که ما همه پاسخ‌ها را ارائه دهیم. در این‌گونه موارد، باید پاسخی عرضه کنیم که به ذهن مخاطب نزدیک‌تر و با ظرفیت علمی او مناسب‌تر باشد.

۱۱. بیان سابقه پرسش

بعضی از بچه‌ها فکر می‌کنند که مسئله ذهنی آن‌ها تنها برای خودشان مطرح شده است و دانشمندان دینی تجربه جوابگویی به آن را ندارند. همین پندار باعث اضطراب آنان می‌شود.

اگر پرسش مطرح شده سابقه دارد، به پرسشگر خود یادآور شویم که پرسش تو یکی از سؤال‌های مطرح شده در این زمینه است.

۱۲. ارجاع به منابع معتبر

۱۳. پاسخ‌گویی صمیمانه

۱۴. پاسخ‌گویی به پرسش‌های پنهان

در روایات اسلامی آمده است: «هیچ بنده مؤمنی نیست، مگر آنکه در دلش دو نور است؛ نور ترس و نور امید که اگر هر یک از آن‌ها

پی‌نوشت‌ها

۱. حدیث «ان الله جمیل و یحب الجمال»
۲. تبلیغ بر پایه قرآن و حدیث، صفحه ۲۸۲ و ۲۸۴

منابع

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با استادان و علما. اهواز، ۷۵/۱۲/۱۸
۲. نهج‌البلاغه، گردآوری و ترجمه ابوالقاسم پاینده.
۳. نهج‌البلاغه، ترجمه فیض‌الاسلام.
۴. بیانات مقام معظم رهبری با استفاده از سایت <http://faleader.ir>
۵. مرتضی مطهری، تعلیم‌وتربیت در اسلام. نشر صدرا.
۶. غلامعلی کیومرثی. آشنایی با نقش هنر در پیش رو فعالیت‌های مدارس. انتشارات مدرسه. ۱۳۸۹.
۷. غلامرضا حیدری ابهری. خداشناسی قرآنی کودکان و نوجوانان. نشر جمال. ۱۳۸۷.

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماهانه و به شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شوند:

رشد کودک برای دانش‌آموزان پیش‌دبستانی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی

رشد ۴ تا ۶ سالگی برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی

رشد آموزش متوسطه برای دانش‌آموزان پایه‌های نهم و دهم دوره آموزش ابتدایی

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماهانه و به شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شوند:

رشد نوجوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد جوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد پسران برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

رشد دختران برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

مجله‌های بزرگسال عمومی

به صورت ماهانه و به شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

• رشد آموزش ابتدایی • رشد تکنولوژی آموزشی

• رشد مدرسه فردا • رشد معلم

مجله‌های بزرگسال تخصصی:

به صورت فصل‌نامه و به شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

- رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی • رشد آموزش زبان و ادب فارسی
- رشد آموزش هنر • رشد آموزش مشاوره و تربیت
- رشد آموزش علوم اجتماعی • رشد آموزش تاریخ • رشد آموزش جغرافیا
- رشد آموزش زبان‌های خارجی • رشد آموزش ریاضی • رشد آموزش فیزیک
- رشد آموزش شیمی • رشد آموزش زیست‌شناسی • رشد مدیریت مدرسه
- رشد آموزش هنر و حرفه‌ای و کارآشنایی • رشد آموزش پیش‌دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان گروه‌های آموزشی و... تهیه و منتشر می‌شود.

- نشانی: تهران، خیابان آرتانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶
- تلفن و پیام: ۰۲۱-۸۸۲۰۱۳۷۸
- وبسایت: www.roshdmag.ir

رشد ایرانی‌ها

نحوه اشتراک:
پس از وارد مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۲۰۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سردار آزادی کد ۳۸۵ در وجه شرکت ابست، به دو روش زیر، مشتری مجله شود:

۱. مراجعه به وبسایت مجلات رشد به نشانی: www.roshdmag.ir و تکمیل برگه اشتراک به همراه ثبت مشخصات قبضه واریزی.
۲. ارسال اصل قبضه بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک یا پشت سفارش یا از طریق دورنگار به شماره ۰۲۱-۸۸۲۰۱۳۷۸ فقط قبضه بانکی را نزد خود نگه دارید.

مجلات درخواستی:

- نام و نام خانوادگی: _____
- تاریخ تولد: _____
- تلفن: _____
- نشانی کامل پستی: _____
- استان: _____ شهرستان: _____
- خیابان: _____
- پلاک: _____
- شماره قبضه بانکی: _____
- مبلغ پرداختی: _____
- کار قبضه مشترک شماره دورنگار اشتراک خود را بنویسید: _____

ایمیل:

- نشانی: تهران، صندوق پستی آموزشگویی، ۱۱۱۵۵-۴۹۹۹
- تلفن کارگزاری: ۰۲۱-۸۸۸۱۳۳۰۸
- Email: Editorial@roshdmag.ir

• هزینه اشتراک سالانه مجلات عمومی رشد (محت شامل ۱۲ شماره) ۷۵۰۰۰۰ ریال
• هزینه اشتراک سالانه مجلات تخصصی رشد (محت شامل ۱۲ شماره) ۴۰۰۰۰۰ ریال